

Vzpomínka na Pavla Machonina

Příklad literárního bratrství

S Pavlem Machoninem jsem se seznámil prostřednictvím literární činnosti. Náš styl psaní se sice lišil, ale náš cíl objektivně analyzovat prožívanou realitu se shodoval. Zeměpisně jsme každý byl jinde; Pavel v Praze, která právě prožívala tvrdé potlačení svého Jara. Já jsem se začal zabýdlovat v anglickém exilu se zájmem o učitelské místo na univerzitě v Lancasteru. V úvahu přicházela katedra evropských studií. Svou kvalifikaci jsem chtěl prokázat knihou o Československu, jehož osud byl tehdy předmětem širšího zájmu.

Materiálu jsem měl hodně, ale nejnovější data mi chyběla. Jako na zavořanou v r. 1969 v Bratislavě, která ještě nebyla sovětským tlakem tak postižena jako Praha, vyšla nová, na statistické údaje a sociologickou analýzu bohatá kniha s prostým názvem *Československá společnost*. Jejím vydavatelem byl Pavel Machonin. Na lancasterské univerzitě jsem tuto knihu dostal prostřednictvím oddělení s názvem Comenius Centre, jehož vedoucí – bývalý velvyslanec v Praze Sir Cecil Parrott – dbal o zásobení českou literaturou. (Tam jsem také mohl číst starší Machoninův sborník *Sociální struktura socialistické společnosti* z r. 1966.)

Má kniha pod názvem *Social Change and Stratification in Postwar Czechoslovakia* vyšla v Macmillanově londýnském nakladatelství roku 1972. Pochopitelně v jejím rejstříku se vyskytovala jména Machoninových spoluautorů. Chtěl jsem, aby se to co nejdříve dověděli. To jako „deus ex machina“ zařídila jedna ekonomka z Budapešti (Maďaři tehdy měli čilejší styk jak s Prahou, tak s Anglií), která mou knihu mým dotud neznámým českým partnerům hbitě opatřila. (Ke své hanbě už nevzpomínám jejího jména, ale někdo ze čtenářů – účastníků tohoto děje si snad na ně vzpomene.)

Od roku 1990 jsme už nepotřebovali ani poštu, ani prostředníka. Osobní kontakt v Praze umožňoval přímou diskusi. V mém vztahu k Pavlu Machoninovi hrála také roli Morava našeho mládí. Její češství dovede být více citové a na věkový rozdíl bere větší ohled. Náš rozdíl jedenácti let vytvořil podle Pavlova označení vztah mezi starším a mladším bratrem. Pavel jako mladší bratr pečlivě sledoval mou literární činnost a znalecky recenzoval mé spisy. Já oceňoval jeho rozsáhlou erudici a neúnavnou snahu o pochopení všech aspektů sociální dynamiky.

Uvítal jsem Pavlův zájem o vstup na anglickou literární scénu. Ten se uskutčnil naším společným spisem *Czechoslovakia 1918–1992, A Laboratory for Social Change*. Pavel v něm rozvinul v časovém sledu přehled jednotlivých aspektů „sociálních metamorfóz“. Já jsem se soustředil na ekonomickou a etnickou problematiku. Tato kniha vyšla současně u Macmillana v Londýně a v nakladatelství St. Martin's Press v New Yorku; St. Antony's College v Oxfordu ji přijala do svého edičního seriálu.

Od té doby Pavel podstatně rozšířil svůj badatelský obzor. Vzpomínám na jeho zahraniční kontakty, zejména jeho plodnou cestu na Dálný východ, který často unikal pozornosti českých badatelů. Svým vrcholným dílem *Česká společnost a sociologické poznání*, vydaným v Praze nakladatelstvím ISV roku 2005, se však vrátil do své vlasti.

Šířeji orientovaný anglický pendant této knihy, který by současně poskytl materiál ke kritice „aprioristických teorií jako marxismus a liberalismus“, s výstižným názvem *State Socialist and Post-Socialist Experience, the Czech Republic as a Test Case*, si však vyžadoval delší čas než ten, který ještě zbýval Pavlovu životu. Česko samo už nebylo tak atraktivním případem pro publikaci. St. Antony's College v Oxfordu doporučovala rozšíření zeměpisné základny spisu aspoň o dvě další země východní části střední Evropy. Náš osvědčený již Macmillan byl pohlcen americkou firmou Palgrave, což jak jsem sám ve své věci poznal, činilo vyjednávání složitější.

Pavel však – přes svůj nepříznivý zdravotní stav – stačil ještě napsat analytickou stať s názvem „Sociální kořeny a zázemí Pražského jara“. *Literární noviny* ji v redakčně zkrácené verzi uveřejnily 14. července 2008, tj. právě v den Pavlovy smrti.

Do Lancasteru mi tento Machoninův článek ihned poslal můj starý přítel – filozof Jaroslav Kohout. Označil jej za vyrovnaně moudrý. Jeho závěrečnou tezi shrnul takto: Hlavní překážkou, proč v roce 1968 nebylo u nás možné pokračovat ve vývoji k demokratické pluralitě, byla geopolitická situace; ta byla stále ještě pod vlivem rozložení politických sil po 2. světové válce, třebaže československá společnost byla k pluralitnímu vývoji zralá a ve své většině ochotná.

Pokud mohu soudit, Pavel šel právě touto cestou. Předpokládám, že jeho pozůstalost poskytne ještě další doklady o jeho záslužné činnosti.

Jaroslav Krejčí

V červnu 2008 vyšlo 54. číslo revue

ANALOGON

SURREALISMUS - PSYCHOANALÝZA - ANTROPOLOGIE - PŘÍČNÉ VĚDY

věnované tématu

Fetišismus

Z obsahu:

- W. Pietz:** Problém fetiše; **R. Roussel:** Africké dojmy;
H. Böhme: Marxův koncept fetišismu a jeho kontext;
J. Sádlo: Nález a hermeneutická interpretace archaického textu ze skalní lokality jihovýchodně od Jindřichova Hradce; **B. Schmitt:** Abstrakce Pozitivního aneb Fetišismus rozumu; **D. Graeber:** Fetišismus jako společenská tvorba: neboli v procesu vytváření jsou fetiše bohy;
L. Antonín: O černém chlapečkovi a růžové nevěstě. Město jako fetiš;
J. Baudrillard: Fetišismus a ideologie: sémiologická redukce;
P. Garon: Cesta do středu rybníka; **Zd. Justoň:** Vůně jako fetiš;
V. Suvorov: Směřování k poslední republice;
J. Mansour: Pierre Molinier neboli ten, kdo touží; **P. Molinier:** Magické umění;
A. Breton: Pierre Molinier; **J.-B. Pontalis:** Vidění mezi;
Fetišista – kolektivní hra; **G. Dierna:** Fetišismus, fetišisté a jiné používání těla (zvláště ženského); **M. Šebek:** Není fetiš jako fetiš;
I. U. Tarchetti: Historie jedné nohy;
Kam nás nohy donesou (**Kateřina Piňosová, Přemysl Martinec, Jan Kohout, Andrew Lass, Kathleen Fox, Stephen J. Clark, Bill Howe**);
S. Freud: Listy o fetišismu;
Restif de La Bretonne: Půvabná nožka; **B. Solařík:** Neviditelná vesta;
B. Brouk: Lidé a věci I

Vydává: Sdružení Analogonu, Mezivřší 31, 147 00 Praha 4 (tel. 244 460 258),
e-mail: dryje@surrealismus.cz

Distribuce: KOSMAS, spol. s r. o., Lublaňská 34, 120 00 Praha 2
(tel: 222 510 749; www.kosmas.cz);

předplatné: Eva Dryjová, tel. 607 548 259, e-mail: evadryj@hotmail.com